תורה אור

המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם, לא במועד, אבל תם מאי הכי נמי דאין משלם על פי עצמו אי הכי אדתני סיפא המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם אינו משלם על פי עצמו' כולה במועד קמיירי תא שמע זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם, לא, הא כמה שהזיק משלם אבל פחות מאי, הכי נמי דלא משלם, אי הכי אדתני זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק דמשמע פחות ומשמע יותר, תיובתא, והלכתא פלגא נזקא קנסא *תיובתא והלכתא? אין טעמא מאי הויא תיובתא משום דלא קתני כמו שהזיק לא פסיקא ליה, כיון דאיכא חצי נזק צרורות דהלכתא גמירא לה דממונא הוא משום הכי לא קתני, והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא האי כלבא דאכל אימרי, ושונרא דאכלה תרנגולא, משונה הוא ולא מגבינן בבבל, והני מילי ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא, ואי תפס לא מפקינן מיניה, ואי אמר קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל" קבעינן ליה, ואי לא אזיל משמתינן ליה, ובין כך ובין כך משמתינן ליה עד דמסלק היזקא מדרבי נתן דתניא *רבי נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו? ת"ל °לא תשים דמים בביתך: דברים כב

מתני' חמשה תמין וחמשה מועדין: הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לישוך ולא לרבוץ ולא לבעוט, השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה, ושור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק, והאדם. הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין רבי אליעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין, והנחש מועד לעולם:

גמ' מדקתני השן מועדת לאכול מכלל דבחצר הניזק עסקינן וקתני בהמה אינה מועדת לשלם כוליה אבל חצי נזק משלמת מני רבנן היא *דאמרי "משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם" אימא סיפא שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק, והאדם אתאן לרבי טרפון *דאמר "משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם" רישא רבנן וסיפא רבי טרפון? °אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה "*שיננא, שבוק מתני' ותא אבתראי רישא=רבנן וסיפא=רבי טרפון", רבי אלעזר משמיה דרב אמר כולה

המית שורי כו' מאי לאו בתם · וה"ק המית שורי את פלוני משלם חצי כופר ע"פ עצמו ורבי יוסי הגלילי היא או שורו של פלוני המית משלם ע"פ עצמו חצי נזק אלמא ממונא הוא: **עבדו של פלוני** · הא קנסא הוא דמשלם ל' סלעים ואפילו אינו שוה אלא דינר: **לפלוג וליתני בדידיה** · בקמייתא גופיה דהמית שורי שורו של פלוני מאי לפלוגי: **כולה במועד קמיירי** · וחילוקים דמועד בעי לאשמועינן: **יותר על מה שהזיק** · כגון ל' של עבד: **הא פחות** · כגון חצי נזק דתם משלם ע"פ עצמו: **כמה שהזיק** · נזק שלם דמועד: **משום דלא קתני כמה שהזיק** · הא לאו תיובתא היא, דלא פסיקא ליה למיתני 'כמה שהזיק' דליהוי משמע 'דפחות אינו משלם ע"פ עצמו' כיון דאיכא חצי נזק צרורות דאינו משלם כמה שהזיק ואפילו הכי משלם ע"פ עצמו דהלכתא גמירי לה דממונא הוא: **אימרי** · כבשים: **משונה הוא** · דאין דרכן בכך והוי תולדה דקרן לשלם חצי נזק: **ולא מגבינן לה בבבל** · דאין דנין דיני קנסות אלא בסמוכין ובבבל אין סמיכה: **ברברבי** · תרנגולים וכבשים גדולים דאין דרך כלב וחתול להורגן: **ואי תפיס** · ניזק בבבל לא מפקינן מיניה: ואי לא תפיס ניזק ואמר קבעו לי זמן דליתי בהדי לארעא דישראל קבעינן ליה: **ובין כך ובין כך משמתינן ליה** · להרוג את הכלב ואת החתול: **עד דמסלק היזקא** · שיהרגם: **מתני' לא ליגח.** בקרן: **ולא ליגוף** · דחיפת גוף וכולהו הוי תולדה דקרן ומשלמין חצי נזק הרי חמשה תמין: **ושור המועד** · ג' פעמים ליגח או לגוף או לרבוץ או לבעוט או לשוך, הרי הן חמשה מועדין, לשלם נזק שלם, ולגבי מועד חשיב להו חד, דע"י העדאה דעדים אתי בהו חיוב נ"ש הלכך חדא מילתא היא: **ושור המזיק ברשות הניזק** · ואפי' קרן תמה הוי כמועד לשלם נזק שלם: **והאדם** · הרי חמשה, ובבעלי חיים קמיירי להכי לא חשיב בור ואש, ולקמן פריך אמאי לא חשיב הארי והדוב כו': **הרי אלו מועדים** · אפילו בנשיכה ובכל נזקין ומשלמין בעלים שלהן נזק שלם: **שהן בני תרבות** · שגידלן אדם בביתו: **גמ' וקתני בהמה אינה מועדת** · לא ליגח ולא לגוף אלמא קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:

כולה

לך וי"ל שהוא בכלל שהתם משלם חצי נזק מגופו וא"ת א"כ מהאי טעמא אמאי לא מוקי אפילו כר"ע דפוטר בתם מחצי כופר דכשהשור בסקילה לא איצטריך למיתני שפטור מחצי כופר דהתנן שהתם משלם מגופו וכיון דמשלם מגופו הביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון ע"פ עד אחד וע"פ בעלים בין תם בין מועד שניהם פטורין מכופר מדרבה דאמר פרק שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מג.) שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמים כופר וי"ל דאין ה"נ דלר"ע נמי כופר לא הוי שיור והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא היא משום דדריש בשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן מג.) נקי מדמי עבד ואי ר"ע ליתני שהתם פטור מדמי עבד ומאי שייר דהאי שייר למ"ד פלגא נזקא ממונא דאי משום חצי כופר לאו שיורא הוא דהתנן שהתם משלם ח"כ מגופו וא"ת ומנא ליה דאית ליה לרבי יוסי הגלילי תם משלם חצי כופר אי משום דדריש לקמן נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר דלמא לעולם ס"ל דפטור דכשהשור בסקילה הביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה פטור מדרבה וי"ל דהא דקאמר דתם משלם *חצי כופר לאו משום דשמעינן ליה הכי אלא כלומר דמאי סבר דמשלם חצי כופר ולא יסבור דרבה כר' טרפון דאית ליה נמי לקמן שלהי כיצד הרגל (דף כו.) דתם משלם כופר ואי נמי ס"ל רבי יוסי הגלילי דתם לא משלם חצי כופר משום דרבה לאו שיורא היא כדפרישית וה"ה דהוה מצי למימר הא מני ר"ש בן זומא היא דדריש התם נקי מדמי עורו ולדידיה נמי כופר לאו שיורא הוא* :

לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם כו' · תימה היכי הוה מצי למימר הכי אבל בתם אין משלם ע"פ עצמו דמשמע דע"פ עדים משלם כשהמית שורו את פלוני דלמאי לא סבר כרבי יוסי הגלילי דאמר תם משלם חצי כופר :

והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא · נראה דדוקא למ"ד פלגא דנזקא קנסא אבל למ"ד פלגא דנזקא ממונא לא מיחייב כלל דמאי תיתי דמקרן לא אתיא דקרן אורחיה הוא דהתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי והאי משונה הוא דלאו אורחיה דכלבא למיכל אימרי רברבי אבל למ"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרן דתרווייהו משונים הם אע"ג דקרן כוונתו להזיק :

ואי תפס לא מפקינן מיניה · [א] אור"ת דוקא אי °תפס [המזיק עצמו כגון] כלב או השונרא קאמר דלא מפקינן דבמזיק הקילו חכמים שיוכל להחזיק בו אם לקחו בשעת היזק אבל מידי אחרינא לא דאי בכל דבר שיתפוס לא מפקינן יבא לידי תקלה דהיום או למחר יגזול כל אשר לו ולא כוליא ממנו דאין אנו דנין דיני קנסות וזה יפסיד יותר ממה שהזיק והא דאמר בכיצד הרגל (לקמן דף יט:) ההוא חמרא דאכל נהמא ופליסה לסלא וחייביה רב יהודה אנהמא נזק שלם ואסלא חצי נזק מיירי בתפס או היה דוחקו ע"י שמתא דקבעיה זימנא לא"י :

כולה

קנט א מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ד ופ"ה מהל' סנהדרין הל' יד :

קס ב מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ב :

קסא ג ד מיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה ח סמג עשין סו :

קסב ה מיי' שם הלכה ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הל' ט סמג עשין סו נו טוש"ע ח"מ סימן א סעיף ה :

קסג ו מיי' פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שצ סעיף ו :

קסד ז מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ט סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סימן א סעיף א :

קסה ח מיי' פרק ג מהלכות נזקי ממון הלכה ז סמג עשין עז טוש"ע ח"מ סימן שצ סעיף ו :

קסו ט מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה יז ופ"ב מהל' נזקי ממון ה"ו סמג עשין סו טור ש"ע ח"מ סימן א סעיף ה :

קסז י מיי' שם פ"ו הל' ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן יד סעיף א :

פי' ברכ"ר רס"נ

קסח כ מיי' שם ופכ"ה שם הלכה ח ופ"ו מהלכות ת"ת הי"ד סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' תט סעיף א וטוש"ע י"ד סי' שלד סעיף מג :

קסט ל מיי' פ"ו מהל' ת"ת הלי"ד סמג עשין כז טוש"ע י"ד סימן שלד סעיף מג :

[עי' תוספות כתובות מא: ד"ה הא]

קע מ מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הל"ט סמג עשין סו סה ומיי' פי"א מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ד טור ש"ע ח"מ סימן תט סעיף ג וסימן תכז סעיף ח :

קעא נ מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הל"ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ו :

קעב ס מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ח:

[לקמן מג. כתובות מא.]

עירובין י. [טו:] [כתובות מא:]

לקמן מו. [כתובות מא:]

[לקמן כד:]

[לעיל יד. וש"נ]

[ברכות לו. וש"נ]

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואי תפס כו' אור"ת דוקא · נ"ב אבל הרא"ש וש"פ חולקין עליו :

◆

גליון הש"ס

מתני' השן מועדת לאכול · עיין לעיל דף ד' ע"א תוס' ד"ה למחשביה : גמ' אין דהא"ל שמואל · לעיל יד ע"א לקמן נו ע"ב : תום' ד"ה ואי כו' תפס המזיק עצמו · עי' לקמן דף לו ע"ב ברש"י ד"ה ההוא דתקע :

◆

רבינו חננאל

היא דסבר תם משלם חצי כופר · ת"ש זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אין משלם על פי עצמו · פי' כגון תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' שהן קנס אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם מפי עצמו וש"מ חצי נזק ממון הוא · ופריק לא כמה שהזיק כגון המועד שמשלם נזק שלם ודאי זה ממון הוא ומשלם על פי עצמו אבל פחות לא · ואקשי' אי הכי היה לו לתנא לשנות כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע יתר כעין כפל וכיוצא בו ומשמע פחות והוא חצי נזק וכיון דלא קתני הכי שמעינן מינה דפחות ממה שהזיק ממונא הוא ומשלם על פי עצמו · ועלתה בתיובתא לרב הונא. והלכתא פלגי נזקא קנסא · ומתמהינן תיובתא והלכתא כלומר מאן דאיתותב הלכתא כוותיה · ופרק בלא עיונא הוא דכיון דאיכא חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא ומשלם על פי עצמו לפיכך לא מיתני בה כמה שהזיק · השתא דאמר פלגי נזקא קנסא כלבא דאכל אימרא ושונרא דאכל תרנגולא משונה היא ולא מגבינן בבבל דקיימא לן אין גובין קנס בבבל ואם תפס ניזק לא מפקינן ואם אמר אזמנוה לדינא בארעא דישראל מזמנין ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה ובין כך ובין כך משמתינן

נושא
1) מני מתני'
2) קרן תם ברשות הניזק
מבנה
◇ דרכים להבין מבנה המש'